

БІОРІЗНОМАНІТТЯ ПАВУКІВ ОКОЛИЦЬ СЕЛА ЛАЗІРКИ ОРЖИЦЬКОГО РАЙОНУ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Мойсієнко А.С.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Павуки важлива природна група хеліцерових членистоногих популяція яких відносно слабо досліджені в екосистемах та агроценозах Полтавщини. Часто людина ставиться до павуків з острахом та забобонами, складаючи про них легенди.

Всього павуків налічується близько 30 000 видів. Вони дуже різноманітні за розмірами — від 0,6 мм до 20 см у розмасі ніг. Різна також і тривалість життя: у більшості видів вона не перевищує одного року, проте відомі випадки, коли тропічні павуки-птахоїди жили понад 15 років.

Більшість видів павуків приносять користь, знищуючи комах — шкідників рослин.

Але разом із тим отрута деяких павуків небезпечна для здоров'я і життя людини. Для людини дуже небезпечний укус великих за розмірами павуків-птахоїдів. Серед представників фауни України отруйними є два види: тарантул та каракурт. Перший вид поширений на півдні України і може проникати на територію лісової зони, а другий — на території Криму та в степовій зоні. Укуси тарантула спричиняють різкий біль та набряки. Укуси каракурта мають значні важчі наслідки. За статистикою, 2-4% укушених можуть загинути. При укусі каракурта через деякий час виникає сильний біль в усьому тілі: отрута діє на отруйну систему. Збудження потім змінюється затьмаренням свідомості та втратою рухливості.

Павуки відіграють роль регуляторів чисельності шкідників сільського господарства.

На території Оржицького району села Лазірки було виявлено 35 видів, які належать до ряду павуки (*Aranei*) і 8 родин (*Lycosidae*, *Philodromus*, *Agelenidae* та інші). Нами були описані такі види: Тарантул південноросійський (*Lycosa singoriensis*), Мізумена жовта (*Misumena vatia*), Павук хатній (*Tegenaria domestica*), Хрестовик чотирьохплямистий (*Aranus quadratus*), Хрестовик звичайний (*Aranus diadematus*), Ахенарія теплична (*Theridion tepidariorum*), Теуната домашня (*Teutana grossa*), Атилюс (*Attulus saltator*), Еварха (*Evarcha falcata*), Лініфія пістрява (*Linyphia clathrata*), Сцитодес великогрудий (*Scytodes thoracica*), Фолькус фаланговидний (*Pholcus phalangioides*), Тегенарія польова (*Tegenaria agrestis*), Хеіракантіум мілке (*Cheiracanthium mildei*) та інші.

Така кількість видів павуків пояснюється тим, що Оржицький район розташований на північному заході Полтавщини, у лісостеповій фізико-географічній зоні. Рівнинна територія, помірний континентальний клімат з достатньою кількістю тепла та вологи, чорноземні ґрунти, річкова мережа обумовили врівноважену динаміку природних процесів. Цим обумовлена велика кількість павуків на даній території.

Ці дивні комахи є як корисні так і шкідливі. Як ви гадаєте, чому павуки поселяються біля людських осель та угідь? А тому, що там завжди мешкають інші комахи, які слугують кормом для них. Та також існує багато предметів та місць за якими чи в яких можна сховатися від небажаних гостей.

Павуки сплітають величезні безформні полотнища. Ледь безтурботна комашка спіткнеться й заплутається в павутині, її хазяїн отут як отут зі своїм смертоносним уколом. Саме таку мережу плетуть домовики павуки.

Майже у всіх павуків є отрутні залози, але із усіх, що живуть у світі посправжньому небезпечні для людини деякі — не більше 3% від загального числа. Схожі на два мішечки отрутні залози розташовані при основі хеліцер.

Отрута павука по-різному впливає на різні тварин. Укус, згубний для

одних, практично ніяк не діє на інших, причому це не завжди залежить від розміру жертви. Скажемо, павукові "чорній удові" потрібно в 160 раз більше отрути, щоб убити жабу, чому куди більше курчати. Існують два види павукової отрути — нейротоксична і гемолітична. Нейротоксини присутні в більшості павукових отрут і впливають на нервову систему жертви.

Павуки — одні з найпоширеніших тварин. Найбільш багаті павуками області з рясним рослинним покривом, але зустрічаються вони у всіх ландшафтних і кліматичних зонах, від полярних областей і високих гір до сухих степів і розпечених пустель. Павуки знайдені в Гренландії біля льодовиків і на антарктичних островах, багато видів живуть у горах на висоті 2000-3000 м, а один вид скакунів знайдений на Евересті (Джомолунгмі) навіть на висоті 7000 м.

Місця проживання павуків надзвичайно різноманітні. Вони живуть у ґрунті й на його поверхні, у лісовій підстилці, у мохах, на трав'янистій і деревній рослинності, під корою, у дуплах, під каменями, у тріщинах скель, у печерах, у норах і гніздах інших тварин, у житлі людини. Тільки водне середовище майже не освоєне павуками. Єдиний приклад — прісноводний павук *Argyroneta*, який проникнув у воду завдяки павутині, дихає атмосферним повітрям і не виробив особливих морфологічних пристосувань до життя у воді. Правда, павуків, що живуть у дуже сирих місцях, біля води, що вільно бігають по її поверхні, чимало. Деякі види живуть на літоралі морських узбереж, ховаються під час припливу у своїх лігвищах з непромокальної павутини, а при відливі полюють за дрібними рачками й іншими безхребетними

Література

1. Иванов А.В. Пауки, их строение, образ жизни и значение для человека./ А.В. Иванов. — Л.: Наука, 1965. — 355 с. — С. 1-9, 13-16, 246-259.
2. Прокопенко Л.І. Довідник для абітурієнтів та школярів загальноосвітніх навчальних закладів: Навчально-методичний посібник./ Л.І. Прокопенко. — К.: Літера ЛТД, 2007. — 656 с. — С. 160-165.
3. Тыщенко В.П. Определитель пауков европейской части СССР. / В.П. Тыщенко. — Л.: Наука, 1971.
4. Щербак Г.Й. Зоология безхребетных: Підручник: У 3 кн. Кн. 2. / Г.Й. Щербак, Д.Б. Царичкова, Ю.Г. Вервес. — К.: Либідь, 1996. — 320 с. — С. 279-290.

ДОЛІХОДЕРУС ЧОТИРІКРАПКОВИЙ НА ТЕРИТОРІЇ КАРЛІВСЬКОГО РАЙОНУ

*Омельченко І.Г., Закалюжний В.М.
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка*

Підродина доліходерини (*Dolichoderinae*) нараховує 24 роди і понад 650 видів, які розповсюджені по всій земній кулі. Деякі ознаки спільні із форміцинами (*Formicinae*) — наявне одночленикове стебельце (петіоль, а постпетіоль відсутній, може бути наявна лусочка) і рудиментарне жало, тому вони не можуть жалити. Проте відрізняються від них отвором на кінці черевця він у них має вигляд поперечної щілини, а в форміцин він круглий. На території України зустрічається декілька родів. Більшість доліходерин хижачки або всеїдні, збирають падь. Є багато деревних видів, будують гнізда із картону. Сім'ї використовують від декількох десятків до декількох тисяч робочих особин.[1.] Характерним розповсюдженим представником підродини являється карантинний вид — аргентинська мурашка (*Linepithema humile*), яка завдяки комерції розповсюдилась по всьому світі.

Доліходерус (*Dolichoderus* Lund, 1831) — рід дрібних мурашок, який